

cirkevnokatolíckom časopise, nazvanom Cyrill a Method a vydávanom od katolíckeho kňaza Jána Paliarika, vyslovila sa práve teraz cirkev pravoslávna ako jediný prostriedok spojenia Slovanov katolíckych a protestantských, za čo práve teraz pôvodcu zavreli do kláštora ku Františkánom.²

No, maj sa už dobre Izmail muoj a ak sú ti milie dopisy moje, prihlás sa k

1851 dňa 23/I. Tvojmu srdečnemu, skormúteniemu priateľu(ovi?)
Lud. Štúrovi

37

Samuel Vozár, „Hlas od Tatier“.

Tlačou Filipa Macholda v Banskej Bystrici roku 1851. Uverejňujeme úryvok textu na str. 57–61.

S. Vozár bol prívržencom L. Štúra. Pred rokom 1848 študoval na bratislavskom ev. lýceu a patrila ku skupine Št. Daxnera a J. Francisciho v Gemeri. Spolu s nimi bol aj odsúdený v tzv. plešiveckom procese koncom roku 1848 na dva týždne väzenia pre sprisahanecké styky s M. Bakulinym. *Hlas od Tatier* obsahuje dosť úryvkovite načrtané Vozárove myšlienky o vzťahoch Slovákov k Maďarom, a to v zmysle slovensko-maďarského vyrovnania, ale bez vplyvu maďarskej aristokracie. Rakúsku praje, aby bolo preniknuté duchom revolúcie z roku 1848. Žiada pre Slovákov, ako aj pre Maďarov voľný národný vývin v Uhorsku. Za hlavný faktor národného života pokladá používanie národnej reči v politickej, súdnej administratíve a v osvete. Je za národný život slovenský nepodrobený Maďarstvu.

Demokraté a národovci maďarští osvedčte sa, že čokoľvek proti rovnoprávnosti konzervatizmus pod firmou maďarstva robí, nie vaša viera, nie vaša vuola je. Vy na radu túto urobíte krem toho len to, čomu protivno robiť sa vám ruky smrťou skovanie.

Pomeriť sa s nami, alebo vojnu viesť, sú losy Vám predložené. Pomerením máte priateľstvo naše, úprimnú pomoc v poctivých podnikoch a garanciu od reakcie.

Vojnou s nami . . . nekonečno pole boja a neviem či pre Vás s výhľadom na víťazstvo?

Výminky pomerenia sú:

Nič nepriečiť nám, čo my nepriečime Vám, a jestli vy voľný prejete si vývin, nám v našom závaní tiež žiadne nerobiť.

Otázka je: bez čoho sa vy, jako národ zaobísť muožete, a čo sú potreby vaše?

Zaobísť sa muožete bez nadvlády nad národy a toho pretensie,¹ od čoho vúbec my viac ani nežiadame. Toto je princíp, ktorého zachovávaním národy žijú, odmršovaním

² Po odsúdení cirkevným súdom musel Palárik odpykávať v kláštore františkánov v Trnave dvojtýždenný trest.

¹ Požiadavka.

zanikať budú. Nebolo azdaj človeka, v širšej krajine, čo by sa, počujúc chýr o sneme priateľov pokoja, nevynímajúc ani aristokratov, nebol radoval a jestli tak rád je každý mieru s blížnymi svojimi, prečo by ste mali práve vy nedúslední tak byť, že by ste podávanie pravice našej všetečne odhodili? Vaša celá strata muože byť v zahnaní predsudkov, že panovať nemáte nad jinými. Ale pri dospelom našom povedomí, čím by ste aj predsudky vaše, že ste vyvolenci krajiny tejto, vládali podporovať?

Otázka pri vyjednávaní tomto druhá je, ktoré sú potreby Vaše?

Potreba hlavná byť musí vám, krev svoju a reč svoju zachovať.

Ale vašu krev by len mohla medzinárodná vojna do oštatnej kvapky vycediť, do akej aby ste sa nepúšťali vám múdrosť kázať bude; a na pústatiny, na jakých je pre vás pravdivá vlasť, sa ani jeden z jiných národov prijať nemuože.

Strany ale vašej reči, tá pre mnohie krásy a výbornosti pred mnoho jinými vážená je nám, osvedčujúcim sa, že niet azdaj druhej, čo by sa bez pomoci jiných hýbať vedela, dnes už literatúrou i za hranicami povšimnutou obohatená. Vy pre nás muožete akadémiu koľko chcete stavať, na toľko len závidieť budeme jich vám, koľko nám pre naše závady stavať bude.

Čo sa obchodu týče, ten si rozšírite, a blaho vaše materiálne zveľebte nad všetkých vúkol vás, vám-príroda určila dobývať chleba, nám dala hory s jej manufakturami.

Vám treba je konštitúcia, a tú žiadame aj my; ale popredku povedať musíme vám, že my, keď sami nemáme mať snem, vyslancou na snem maďarský nepošleme žiadnych.

Za hlavnie faktory života národného bereme: užívania reči národovej pri administrácii politickej, práv a osvety.

Čo sa vás týče, ste sa vy už pred 1848 v ohľadoch týchto objstili, ale aj nás nemuožete viac oslobodzovaním od zákonou 1836² za buričou prohlašovať, lebo nad zákon rovnoprávnosti niet zákona v Rakúskej vyššieho, a my nasledovať budeme vládu, budeme rišsky snem, aby sa nám vo všetkých ohľadoch národnej a maďarstvu nepodrobenej samostatnosti zadosť urobilo.

Vláda však rakúska nie len múdra, ale aj úprimne zmýšľajúca je, a ačpráve povolným, predca dobrou sľubujúcim krokom, národnosti pojedíných v Uhorsku si šetriť, a od zásady: *sum cuique*,³ ktorú v núdzi prijala a uviedla, neodstupuje aj dnes pod spočinkom zbrane, ale ustanovuje každiemu kmenu hranice národnosti, uvnitr ktorých majú jeho práva, zevnitr ktorých majú práva jiných svatie stáť.

Bárskdo čo povie, ja za to mám, vláda viac sľubuje za nás, jako my sami urobiť. Lebo my, menovite Slováci, sme, aby sa česky vyslovil, ľudia hrozne liknaví. Nečakajme, žeby dakdo prišiol líčením nám narobených krívd náruživosti naše rozniecovať. Upovedomíme princíp ten ale v nás, že cudzuo nežiadajúc, vlastnuo si nie len nepopustíme, ale v prospech jeho, nie životy, ktoré sú teraz nie potrebnie, ale majetok náš za obeť, až po skyvu chleba a surový šat z hrubieho súkna položíme.

Vláda sama určila rozhrania národnosti, ktoriemu mi jedine vyslovenosť dávame, ktorú vláda doň zavinula, a ktorú sme my hneď z počiatku listou týchto vysvetlili.

Pojednávali sme hlavne o potahoch našich s Maďari, ktoré, ačpráve už *de facto* rozrešenie sú, predca slová, keď nie lepšie, aspoň tejto spotrebujú.

O zevrúbnejšom rozložení pořahou týchto na budúce nešírime sa ďalej poskytnúť prítomným, chcejúc príležitosť rozmyšľovania o nich.

² Myslí pravdepodobne na zák. čl. 3 o tom, že jediným jazykom zákonodarstva v Uhorsku je maďarský, a na ďalšie zákony, ktoré sa týkali úpravy pomerov poddanstva.

³ Každému, čo jeho je.

Ostatne v prebehu riadkov týchto ostau nám ešte jedon chvost na rozlúštenia, a to je, nakoľko konzervatizmus nie len na zradu hrá, maďarskej národnosti neosožný, ale aj vláde nebezpečný je.

Vúbec krivý pochop je to, jakoby konštituciálna monarchia nemohla bez aristokracie stáť. Ruská, štát absolutný, trvá predca bez aristokracie; zajiste aristokracie takej, jako sme sa my naučili ju brať v zmysle západného feudalizmu, tam niet, lebo to, čo tam pod názvom týmto sa rozumie, je prísne braná inteligencia. A Russia absolutná byť nemuže, a Rakúska konštitucionálna by byť nemohla bez aristokracie? Austria ale aj vskutku podstúpila v ohlede tomto reformu, nedajúc nikomu privilegium, a inteligencii slobodnuo pole puosobenja. Čo je ale v tomto novom rakúskom systéme aristokracia maďarská? Nič inšie jako negácia existencie Rakúska. Tejto povaha je, na všecko na tom svete reptáť, všecko podryvať, lebo jej synonizmus je stabilizmus, to jest smrť podľa zákonomu prírody, čo v rozvíňovaní svojom nezastane. Táto pri všeckej strate politických privilegií mocná je predca dosť, nie len nás hubiť, ale aj samu vládu podkopávať.

A vláda sama bola dosť slabá jej nezbedám sluchu dávať, a videli sme, že na jej úklady sama vláda verných mužou nivočí. Len jej dajte ucha, a jako dnes z X dietálnej triedy úradníkov, tak zajtrá i tých, čo jim dietu nevieme, vypichá, až vypichne aj ministrou, aby sama obsadila to, a potom beda vám národy rakúske, beda tebe Austria, novie války tvojich národov zosušia teba a vyvalíš sa jako dub vyhorený.

A týmto sme podali kľúč, ukázať, že úrad námestníka uhorského je nebezpečný. Dá-li naň vláda Maďara, je bez všetkej pochyby pre monarchiu škodlivý; dá-li naň cudzinca, čože si počne tento? Bude-li tvrdý, tvrdosti jeho skutky puojdu na úcty vlády: bude-li mäkký, dá sa sociálnym aristokracie vplyvom za jej inšpiráciami viesť: jako sme videli puosobenja tohoto účinky i pri najprísnejších veľúradníkoch cisárskych. A má-li z ohladu národnosti zrizenia krajiny, nie len polovičatuo dobrodinia — polovičatosť táto predca viac nelásky, jako lásky by splodila — byť, tak v interese našom leží, nebyť podrizenými takým, čo od moci aristokracie maďarskej muožu závisieť. Krom toho úrad tento je závada v mechanizme rizenia: lebo na pr. veľžupan nie k nemu, ale ministerium appeluje atď., a tá pyramida, čo má dva ostne, čo že je to?

My Austrii od srdca prajeme, žiadame veľikost jej. Je jedon živel v nej, bez pomoci ktorieho je nič, s pomocou ktorieho stáť sa muože asyloom slobody europejskej. Keď táto od Seiny bude utekať musieť, nech Austria náručia jej otvorí, a od Austrii státu niet.⁴

38

E. Štúr, kritika brožúrky S. Vozára „Hlas od Tatier“.

Uverejnili Hurbanove SP, roč. I, zv. 4, str. 147–152; zv. 5, str. 182–184, a to pod názvom Hlas od Tatier od S. Vozára. Uverejňujeme len podstatnú časť.

Uverejnili v ...

E. Štúr podrobil brožúrku Vozárovu, ktorý v čase uverejnenia kritiky bol už mŕtvy, veľmi ostrej a prenikavej kritike. Súčasne zaujal stanovisko aj proti Maďarom a ukazuje, že spojenie Slovákov s Maďarmi nie je možné.

⁴ Ide o narážku na známe Tu felix Austria . . . a na Extra Hungariam non est vita, si est vita, non est ita.